

ОЦІНКИ ПОЛІТИКИ «ЄПІДТРИМКА»

Звіт

2025

DOI: 10.70719/respol.2025.92

Зміст

Вступ: цілі та методологія	3
Резюме	6
Дизайн політики	7
Доцільність політики	10
Бенефіціари політики	11
Реалізація політики	12
Ефективність та вплив	13
Залученість органів влади та цілісність	16
Сталість	17
Висновки	18
Рекомендації	20

Вступ

Цілі та методологія

Цей звіт розроблено в рамках проєкту [RES-POL](#) (Rapid Expert Support for Culture and Media Policies in Ukraine), що здійснює ГС «Центр “Регіональний розвиток”» **Агенції економічного розвитку [PPV](#)** за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Проєкт RES-POL має на меті посилити функціональну спроможність [Міністерства культури та стратегічних комунікацій](#) і його відомств (Українського інституту книги, Українського культурного фонду, Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти й Українського інституту національної пам'яті).

Тривалість проєкту RES-POL – від січня 2024 до липня 2025 року.

У фокусі проєкту RES-POL – чотири сектори (**Мистецтво та культура, Культурна спадщина, Креативні індустрії та Медіа**) і понад 20 секторів (індустрій та видів мистецької діяльності). Окремо RES-POL розглядає **10 істотних питань** розвитку культури (конкурентна оплата праці, ефективність державних підприємств у сфері культури, фінансування креативних індустрій, моделі фінансування культурних послуг, громади та культурна спадщина, інтеграція з ЄС та культурна політика тощо).

Методологія проєкту передбачає:

- визначити істотні питання політики в секторах та підсекторах і описати їх в аналітичних записках та базових звітах;
- проаналізувати 10 істотних питань розвитку культури у фокусі проєкту й описати їх у базових звітах;
- напрацювати й описати у стратегічних брифах пропозиції політик щодо істотних питань секторів та 10 істотних питань розвитку культури;
- розробити секторальні стратегії і операційні програми для секторів у фокусі проєкту та дорожні карти їх втілення;
- випрацювати зміни до кількох нормативно-правових актів та / або розробити концепції пілотних проєктів, щоб впровадити створені у проєкті політики;

- проаналізувати європейський досвід планування та впровадження політик, оцінити деякі політики у сфері культури в Україні та оцінити інституційну спроможність відомств у сфері управління Міністерства культури та інформаційної політики.

Проект RES-POL активно залучає заінтересовані сторони на всіх етапах розроблення політик. Інформація про напрацювання проєкту доступна на сторінці [RES-POL у Facebook](#).

Мета цього звіту – оцінити ефективність політики «ЄПідтримки».

Методологія підготовки звіту передбачає:

- напівструктуровані дослідницькі інтерв'ю із колишніми та нинішніми працівниками Міністерства культури та інформаційної політики (далі – МКІП), Українського Інституту Книги (далі – УІК), незалежними експертами;
- законодавчі та нормативні документи, які регулюють діяльність УІК (закони, положення);
- річні звіти УІК;
- аналітичні експертні звіти;
- повідомлення у ЗМІ.

Автори звіту

Автори:

Марина Пезенті, Олександр Корицький;

Рецензенти:

Володимир Воробей – керівник групи ключових експертів;

Ярина Заяць – радниця з питань політик RES-POL;

Літературна редакторка – Тетяна Блажівська;

Дизайнерка – Ольга Мацьків.

Команда проекту висловлює щиру подяку усім представницям та представникам сектору, які взяли участь в опитуванні та глибинних інтерв'ю, за їхній час, готовність говорити про проблеми та спільно шукати їх вирішення.

При цитуванні тексту цього звіту (повністю чи частково) необхідне пряме використання першоджерела з посиланням на нього.

Зміст цього звіту є відповідальністю Громадської спілки «Центр “Регіональний розвиток”» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Резюме

Програма «єПідтримка» була запроваджена наприкінці 2021 р. для підтримки галузей, що постраждали від COVID-19, зокрема сфери культури і креативних індустрій (далі – ККІ) , а також для стимулювання вакцинації. Кожен повністю вакцинований громадянин отримував 1000 грн, які можна було витратити на визначені товари та послуги.

Ініціатором виділення адресної державної допомоги у книговиданні виступив Український інститут книги (далі – УІК), який ще до пандемії пропонував ідею «книжкових сертифікатів», орієнтованих на молодь. Проте дизайн програми формувався без урахування його бачення і був орієнтованим на усі категорії громадян.

Програма стала інструментом міжвідомчої співпраці між Офісом Президента України, Міністерством економіки, Міністерством культури та інформаційної політики (далі – МКІП), Українським інститутом книги, Міністерством цифрової трансформації України та Міністерством фінансів України. Цілі політики не були чітко визначені, а стратегія відсутня.

За перші місяці реалізації програми понад 8,6 млн українців скористалися допомогою, витративши близько 3 млрд грн, третину з яких – на книжки. Продажі в книговидавництві зросли у 2-3 рази, особливо у великих гравців. Для багатьох видавців «єПідтримка» створила запас міцності, який допоміг їм утриматися під час перших місяців повномасштабного вторгнення у 2022 році. Проте ефект був вибіркоким: виграли найбільші видавництва.

Водночас значна частина коштів, вірогідно, була витрачена на продукцію російських видавництв через відсутність технічних обмежень. Програма популяризувала застосунок «Дія» і сприяла розвитку цифрових навичок громадян.

Ефективність «єПідтримки» оцінити складно: не було проведено системного аналізу чи аудиту, цілі програми не були чітко визначені, а її формат постійно змінювався. Вона виконала функції кризової підтримки та просування цифрових сервісів, мала мультиплікаційний ефект у книговиданні, але також і недоліки у визначенні реципієнтів політики, її цілей та замірів ефективності.

Досвід показав, що подібні ініціативи потребують стратегічного планування, чітких критеріїв ефективності, узгодження з профільними інституціями та сталості для досягнення помітних і довготривалих результатів.

Дизайн політики

«ЄПідтримка» є державною програмою, яка була реалізована українськими органами влади наприкінці 2021 – початку 2022 рр. для підтримки окремих галузей економіки країни, які постраждали внаслідок епідемії ковіду. Вона передбачала виділення державних коштів кожному громадянину на суму 1000 грн., які можна було витратити на придбання напередвизначених вітчизняних продуктів та послуг і таким чином підтримати ту чи іншу галузь.

2021 року Міністерство культури та інформаційної політики розробило основні принципи такої політики для сфери культури та креативних індустрій (ККІ): визначило ключові сектори, продукти, які пропонувались на придбання завдяки сертифікатам, та їхню цільову аудиторію. Стратегія включала кілька напрямків. У секторі книговидавництва вона передбачала популяризацію читання та підтримку книгарень, а головним продуктом, який пропонувалося придбати за рахунок сертифікатів, були книжки. У сфері туризму метою стало наростити туристичні потоки, а продуктом – екскурсійні пакети та проживання у готелях, які підпадали під таку сертифікатну програму. У секторі кіновиробництва головним завданням політики було забезпечення доступу до споживання українського кінопродукту через продаж квитків на перегляди фільмів коштом знову-таки сертифікатів. (Такі цілі сертифікатної програми було сформульовано у презентації, розробленої департаментом стратегічного планування МКІП у середині 2021 р. Презентацію надано колишнім головою департаменту Ярославом Петраковим).

Ця аналітична розвідка ставить за мету проаналізувати застосування політики «ЄПідтримка» у сфері книговидання – сфери, яка знаходиться у сфері уваги Міністерства культури та інформаційної політики та його підвідомчої інституції – Українського Інституту Книги, створеної 2016 року з метою сприяння книговиданню в Україні.

УІК почав працювати над ідеєю «сертифікатів на книжки» ще до початку епідемії і озвучив її у вересні 2021 р. Проект був орієнтований на підлітків, які досягли 14-річного віку, а також батьків новонароджених дітей. Для тестування цих сертифікатів було зроблено [запит на 200 млн. грн.](#) Інститут запропонував її профільному міністерству і отримав позитивні відгуки (інтерв'ю з директоркою УІК Олександрою Коваль. Вересень 2024 р.).

Водночас два інші напрямки сертифікатної програми – кіно та туризм – не мали інституцій у підпорядкуванні МКІПу для реалізації такої політики. Держкіно, яке

відповідає за розвиток кіновиробництва та популяризацію українських фільмів, на момент формування політики керувалося напряму Кабінетом міністрів і підпорядковувалося йому. Державна агенція з питань туризму підпорядковується Міністерству інфраструктури. (ДАРТ було передано з підпорядкування від МКІП до Міністерства інфраструктури 8 вересня 2021 р.).

15 листопада 2021 року Президент Зеленський зробив офіційне оголошення про запуск програми «підтримки бізнесу та громадян, які постраждали від пандемії COVID-19». Президент наголосив на необхідності підтримки «тих сфер, які постраждали від карантину більше за інших, а саме: це креативний, спортивний і транспортний сектори економіки». Водночас підтримка мала спрямовуватися не юридичним, а фізичним особам, які отримали право на сертифікат вартістю 1000 гривень державних коштів: «працюватиме так: кожен, хто отримав два щеплення, зможе одержати одну тисячу гривень». Президент деталізував, на що можна витратити «ковідну тисячу»: [«За ці кошти](#) вакциновані українці зможуть придбати абонемент у спортзал чи фітнес-клуб, відвідати кінотеатр, театр, музей, концертний зал чи виставковий центр або купити квитки для мандрівок усередині країни».

Із заяви глави держави випливає, що ця програма мала подвійне призначення: з одного боку, вона заохочувала споживання певних категорій продуктів та послуг у сфері ККІ, з іншого – заохочувала громадян вакцинуватися. Слід зазначити, що в переліку продуктів, згаданих у промові президента, книжок не було.

Інструкції з реалізації програми були закріплені у Постанові Кабінету Міністрів «Деякі питання надання допомоги в рамках Програми «ЄПідтримка» та у «Порядку допомоги в рамках Програми «ЄПідтримка» від 9 грудня 2021 р. Останній нормативний документ про виділення одноразової допомоги громадянам у розмірі 1000 грн включав список продуктів та послуг, на які передбачалось витратити ці кошти, а саме: «у сферах культури, фізичної культури і спорту, здійснення внутрішніх пасажирських перевезень залізничним та авіаційним транспортом, а також для придбання книжок у суб'єктів господарювання».

У підзаконних актах, зокрема в постанові Кабінету Міністрів «Про деякі питання надання допомоги [в рамках програми «ЄПідтримка»](#)», основний акцент робився на практичній реалізації програми, а не визначенні цілей.

Отже, цими нормативними документами затверджено список продуктів та послуг, на які буде спрямована ця програма, і книжки включено до цього переліку. Окрім того, до Порядку докладався перелік сфер діяльності та кодів категорії продавця

(Merchant Category Code). Перелік містив дев'ять сфер діяльності та відповідних їм кодів, п'ять з них стосувалися сфери культури, дві – сфери транспортних перевезень, і дві – фізичної культури та спорту.

Слід зазначити, що згадані законодавчо-нормативні документи також закріпили за нею назву «єПідтримка». Програма розпочалася 13 грудня 2021 р. і мала тривати до 18 грудня [2022 р.](#) На її реалізацію було виділено [8 млрд.грн.](#) Розпорядником програми стало Міністерство економіки, розробником цифрового застосунку – Міністерство цифрової трансформації, відкриттям карток, проведенням платежів через Казначейство та оформленням нульової податкової ставки на ці платежі займалося Міністерство фінансів.

Відсутня інформація про те, чи розробці цієї політики передували аналіз чи розрахунки, на яку саме категорію продуктів чи послуг треба спрямувати нову програму. Вже після її запуску міністр культури Олександр Ткаченко під час спільного брифінгу з міністрами економіки Ю. Свириденко та цифрової трансформації М. Федоровим навів статистику про скорочення: за його словами, попит на книжки впав на 40%, а відвідування кінотеатрів – [на 60%](#). Наведені міністром дані могли імпліцитно означати, що ціллю політики є відвернути по-дальше падіння без окреслення конкретних параметрів.

Водночас міністр економіки Ю. Свириденко заявила, що політика зазнаватиме модифікацій зі залежності від того, які сектори економіки потребуватимуть до-помоги у майбутньому. Міністр додала, що вже у січні 2022 року до цього списку увійдуть ліки. Окрім задекларованої мети – підтримки певних категорій бізнесу під час епідемії, цілі політики не були зафіксовані у законодавчих і нормативних документах і не озвучувалися урядовцями.

Статистика про стан книговидавництва під час епідемії, оприлюднена міністром, кореспондується з оцінками незалежних експертів сектору: ресурс «Читомо» ще у середині 2020 року оцінив, що накладі книжок українських видавництв скоротилися приблизно на 50%, а це найгірший показник [з початку незалежності](#).

За лічені тижні було погоджено запуск державної програми. В її основі лежав запуск цілком нового для України банківського продукту – електронної платіжної картки, яку потрібно було відкрити в одному з банків-партнерів програми через застосунок «Дія», розроблений [Міністерством цифрової трансформації](#). Після оформлення картки громадянам здійснювався перерахунок коштів на суму 1000 грн., які потрібно було витратити впродовж чотирьох місяців на згадані вище послуги та продукти. У

точках продажу книжок касові апарати були налаштовані на MCC-код (Merchant Category Code присвоюється Міжнародною Організацією зі Стандартизації і прив'язує код до певного типу господарської діяльності, що допомагає вести облік платежів), що прив'язував платежі до сфер господарчої діяльності, які охоплювала програма.

Доцільність політики

У попередньому розділі вказується, що МКІП та УІК мали певні стратегічні напрацювання щодо того, як має реалізовуватися програма державної підтримки сектору під час пандемії.

УІК відзначає, що ідея «книжкових сертифікатів» розроблялась ним ще до пандемії, на початку 2020 року. Інститут був натхненний тим, як ця політика спрацювала в Італії та Франції і вивчив їхній досвід у деталях. Інститут загострив увагу на одному аспекті: сертифікати на книжки в тих країнах призначались для підлітків віком 16-19 років як когорти, яка швидко втрачає інтерес до читання. Такі самі тенденції УІК фіксував в Україні і мав намір покращити ситуацію завдяки сертифікатам державної цільової допомоги. УІК пролобіювала зміни в [Закон](#), за яким вносилися поправки у Закон «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні».

Одна з поправок запроваджувала у царину державної політики поняття про «сертифікат з придбання книг», прив'язувала його до конкретної категорії отримувачів – «учнів середньої школи» і визначала УІК як виконавця цієї політики. Пізніше була ще одна поправка, яка визначала 18-річних громадян бенефіціарами цієї політики. Іншою важливою передумовою УІК ставив сталість цієї програми: асигнування на цей інструмент підтримки мали виділятися державою щороку.

Ці напрацювання, а також згадані вище ідеї, запропоновані департаментом стратегічного планування МКІП, не увійшли у фінальну версію дизайну «єПідтримки», яку пізніше було оголошено главою держави. Застосування політики було значно розширено, водночас її цілі були розмитими.

Бенефіціари політики

«єПідтримка» стала win-win політикою, яка задовільняла відразу кількох стейкхолдерів, а саме: книговидавців та розповсюджувачів (книгарні), які збільшили продажі в скрутних економічних умовах, а також отримувачів допомоги – громадян України, які скористалися культурними продуктами та послугами за кошти держави.

Вона допомогла вирішити іще одну проблему ковідного періоду – заохотити українців вакцинуватися. Отже, політика мала позитивні наслідки для подолання епідемії. Водночас дані про те, скільки громадян пройшли вакцинацію для того, щоб отримати доступ до «ковідної тисячі», відсутні.

Політика також покращила імідж влади, яка показувала платникам податків, як витрачаються ці кошти, і навіть більше – громадяни могли самі вирішити, на що їх витратити. В українських ЗМІ ця програма отримала назву [«тисячі Зеленського»](#) і таким чином працювала на позитивний імідж першої особи держави.

Але «єПідтримка» мала бонуси і для УІК: вона наблизила книжку до читача і промувала читання, заохочувала ріст продажів книжок, залучила видавництвам нових клієнтів, допомогла створити запас міцності книгарням та видавництвам, який допоміг їм втриматися в непевній ситуації на початку повномасштабного вторгнення у 2022 році.

У царині цифровізації ця політика також принесла позитивні результати: покращила цифрові навички громадян, розширила компетенції держави у сфері надання цифрових послуг, сприяла популяризації застосунку «Дія» для досягнення цієї мети.

Реалізація політики

У підзаконних актах, таких як постанова Кабміну [«Про деякі питання надання допомоги в рамках програми «Підтримка»](#) основний акцент робився на практичній реалізації програми, а не визначенні цілей.

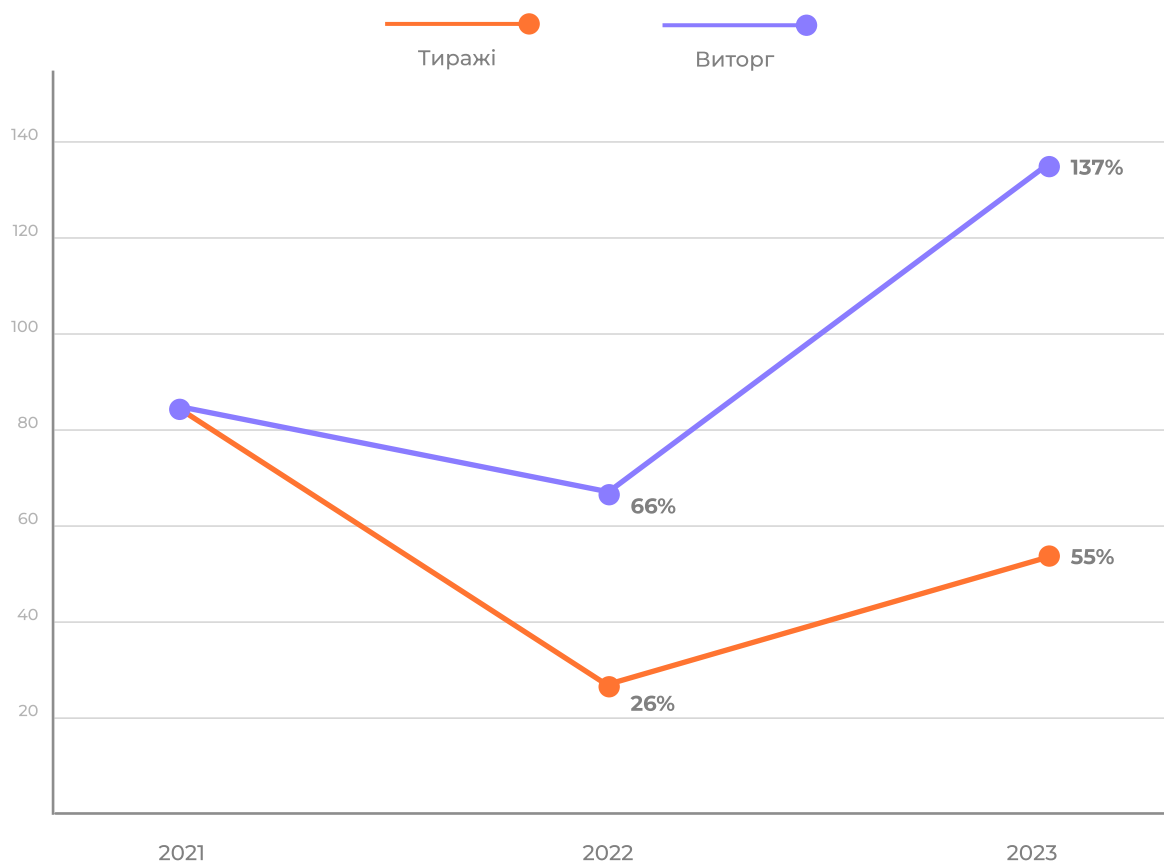
Реалізація програми почалась 19 грудня 2021 і мала тривати рік. Перші три місяці її реалізації показали надзвичайно позитивні результати. Станом на 15 лютого 2022 року програмою скористалися понад 8,6 млн українців. На картки українців було перераховано 8,6 млрд грн, а 3 млрд грн вже було витрачено. Найпопулярнішим продуктом для придбання виявились книжки, на які українці витратили 1 млрд грн [державних коштів](#) (33% від загальної суми витрачених коштів). Для порівняння, на квитки в кіно було витрачено 658 млн грн (21,9%); на театри, концерти та розважальні послуги – 341 млн грн (11,3%).

За іншими даними, обсяги витрат на книжки становили [1,2 млрд грн](#). Деякі розповсюджувачі книжок відзначали, що обсяги продажів зросли [вдвічі чи втричі](#). Книговидавці визнавали, що попит був високий зокрема через те, що програма діяла в період різдвяних свят, коли споживачі купували книжки як святковий подарунок.

З початком повномасштабного вторгнення виплата «ковідної тисячі» припинилася і програму «єПідтримки» було переорієнтовано на виплати у розмірі 6500 грн. особам, які постраждали внаслідок бойових дій. Відповідну постанову було прийнято Кабінетом Міністрів України у [березні 2022 р.](#)

Ефективність та вплив

Попри те, що за період з грудня 2021 р. по лютий 2022 р. було продано книжок на 1 млрд грн, загалом статистика галузі показала, що внаслідок повномасштабного вторгнення 2022 року відбулося значне скорочення ринку у порівнянні з 2021. Певне відновлення і повернення до показників виторгів 2021 р. відбулося у 2023 р. (див. діаграму), проте тенденція не була сталою, оскільки вона, за висновком УІК, була досягнута за рахунок зростання цін на книжки, тоді як тиражі навпаки знизилися.

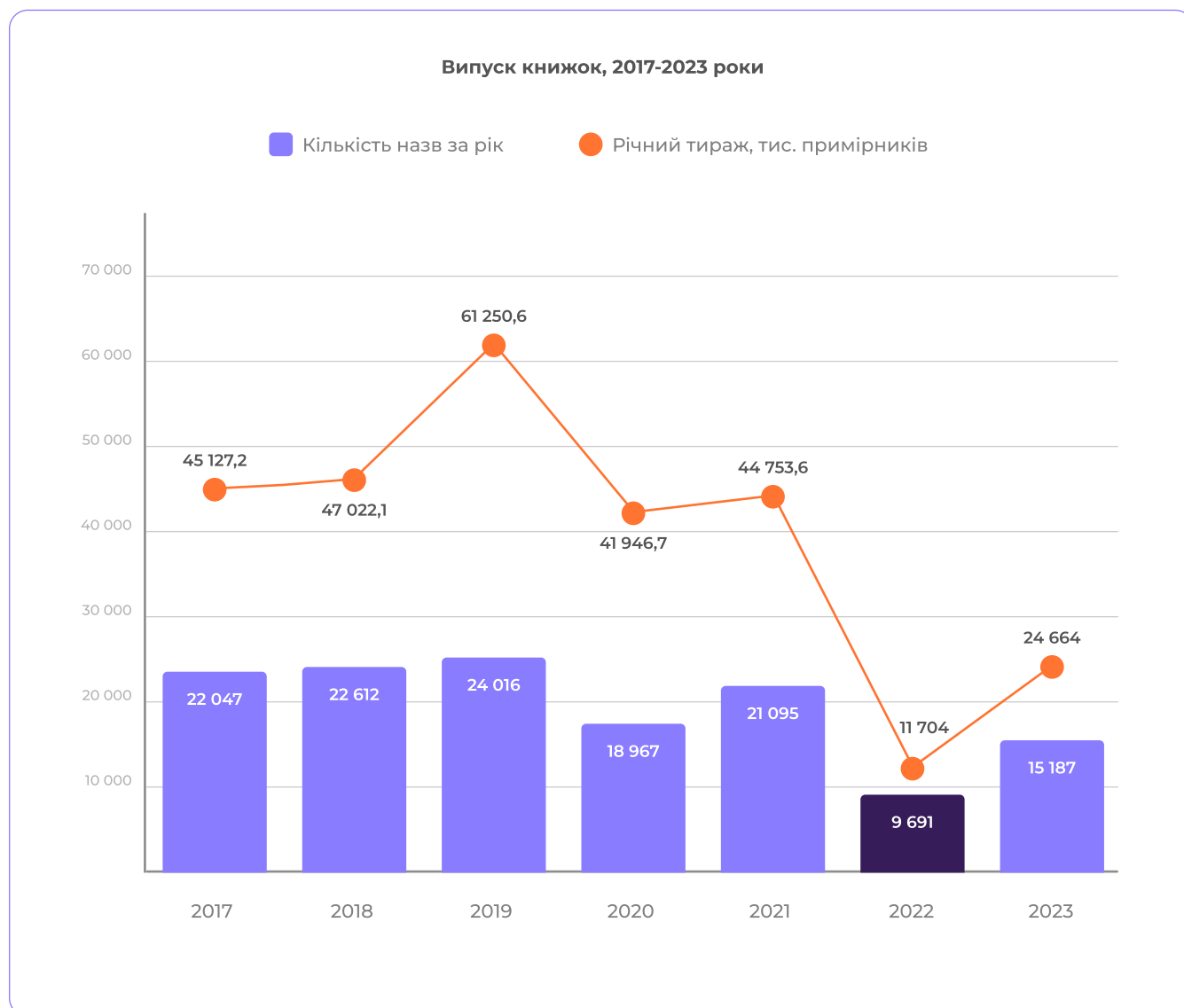

* У 2023 році 38% тиражів склали шкільні підручники на держзамовлення

Діаграма 1. [Джерело: «Фінансові результати підприємств книжкової галузі 2021-2024», сайт УІК, ст.7.](#)

У 2023 р. тиражі відновилися лише на рівні 55% до рівня 2021 р., і близько третини цих тиражів склали підручники. Іншим ключовим показником стану ринку є

кількість назв, яка скоротилася за період 2022-23 рр. (див. діаграму). Таким чином, «єПідтримка» не сприяла появі нових книжок через короткий термін реалізації політики.

Діаграма 2. Джерело: [“Показники книжкової галузі України”. УІК, 2023 р., слайд 20.](#)

Водночас найбільші видавці [засвідчили](#), що програма «єПідтримки» дала їм запас міцності на 2022-23 рр. Цього запасу вистачило і на 2024 рік, коли зростання і повернення до доквідних показників продовжились, насамперед серед найбільших видавців. Зібрані УІК дані показують, що цей запас давав можливість не лише книговидавцям, але і трьом найбільшим книгорозповсюджувачам пройти 2022 рік на тому ж рівні продажів, що і 2021, незважаючи на початок повномасштабного [вторгнення](#).

Таким чином, програма «ЄПідтримки» мала частковий позитивний вплив на стан видавничої галузі, зокрема окремих найбільших видавництв, і допомогла їм втриматися в перші найбільш критичні місяці повномасштабного вторгнення.

На етапі дизайну було проігноровано головний ризик: покупці можуть використати тисячу на придбання продукції книжок російських видавництв, часто піратської, частка якої станом на 2021 р. сягала [40-50% ринку](#). Це було технічно можливо, оскільки МСС-коди касових апаратів книгарень не мали налаштувань, щоби розділити ці дві категорії друкованої продукції. За деякими оцінками, на такі придбання, вірогідно, було витрачено до половини коштів, які залишили в книгарнях користувачі «ЄПідтримки», отже близько 500 млн грн.

Політика мала неочікувані ефекти: деякі видавці відзначали, що програма була запроваджена настільки швидко, що вони не встигли підготувати обсяги друкованої продукції, щоби задовольнити різкий стрибок у попиті. В результаті не вистачало книжок, друкарні були перевантажені замовленнями. Навіть великі книгарні та видавництва не встигали реалізовувати таку кількість замовлень. Підприємства книжкової галузі переважно подолали ці виклики і отримали досвід кризового менеджменту.

Залученість органів влади та цілісність

Політику «єПідтримки» можна охарактеризувати як **приклад ефективної між-відомчої співпраці**, до якої було залучено кілька державних органів та інституцій. І хоча УІК та профільне міністерство, МКІП ініціювали цю політику, згодом її виконання було покладено на Міністерство економіки та Міністерство цифрової трансформації, які володіли технічними компетенціями для її реалізації. З моменту запуску політики МКІП та УІК не мали до неї дотичності і не впливали на її подальшу модифікацію.

Формат програми «єПідтримки» не відповідав баченню Українського Інституту Книги, поданому на розгляд уряду кількома місяцями раніше. «єПідтримка» виявилася надто загальним інструментом, який постійно зазнавав модифікацій: вже в січні 2022 р. за кошти програми можна були придбати ліки, згодом – заплатити комунальні послуги, а з початком повномасштабного вторгнення – підтримати ЗСУ за допомогою благодійних внесків, а громадянам, які постраждали внаслідок повномасштабного вторгнення, отримати допомогу розміром 6500 грн.

Відсутня інформація щодо того, чому було додано саме ці категорії і хто пролобіював їх (*Поданий інформаційний запит до Міністерства цифрової трансформації лишився без відповіді*). Політика «єПідтримки» таким чином набула ознак популістської і використовувалась для потреб моменту.

Сталість

Попри розмиті цілі, відсутність стратегії та безперервну модифікацію політики, її було успішно втілено на технічному та управлінському рівнях. Це допомогло успішно перезапустити наступні ітерації цієї програми у 2024 та 2025 рр.

Зокрема, УІК повернувся до своєї ідеї сертифікатів книжок для [18-річних](#) і реалізував її за своїм дизайном у 2024 р.

Інструмент «єПідтримки» використовувався під час зими 2024-25 рр. (так звана «Зимова єПідтримка»), проте аналітичні дослідження показали, що серед усіх інструментів державної підтримки виробника ефективність цієї політики була однією з [найнижчих](#).

Висновки

Щодо політики загалом:

- Програма «єПідтримки» 2021-2022рр. є прикладом успішної міжвідомчої співпраці із залученням низки державних інституцій на різних фазах її реалізації. МКІП разом з підвідомчою йому інституцією – УІК виступили ініціаторами цієї політики. Водночас жодна з цих двох інституцій не брала участі у реалізації політики.
- «єПідтримка» була кризовим інструментом, який постійно зазнавав модифікацій.

Оцінити ефективність цієї політики складно через те, що:

- цій політиці не передувала розробка якоїсь стратегії чи програми, натомість політика виникла з ініціативи президента;
- цілі цієї політики не були чітко визначені, її дизайн змінювався у процесі реалізації;
- заміри її ефективності не робилися.

Слід додати, що політика задумувалась і втілювалась в контексті надзвичайних факторів: епідемії та повномасштабної війни. Тому вона мала ознаки кризової і не була продуманою.

- «єПідтримка» задовольнила відразу кількох бенефіціарів: підприємства книжної галузі (видавців та розповсюджувачів), а також громадян, що скористалися новою послугою, заохочувала громадян пройти вакцинацію під час епідемії.

Щодо репутаційного ефекту, то «єПідтримка», яка передбачала прямі грошові виплати громадянам, спрацювала на покращення іміджу влади.

- «єПідтримка» стала важливим інструментом просування цифрового додатку «Дія» серед українців і покращила їхні цифрові компетенції. Аналітики ІТ-сектору зазначають, що програма «єПідтримки» сприяла зростанню кількості користувачів «Дії» – [на 50-70 тис. щодня](#).

- Програма мала мультиплікаційний ефект для економічної активності, зокрема інформаційно-маркетингової: видавці почали масово рекламувати свої сайти, просувати свої продукти у соціальних мережах.

щодо сектору книговидавання:

- У сфері книговидавання «єПідтримка» сприяла трикратному зростанню продажів книжок і створила запас міцності для книговидавців та книго-розповсюджувачів у перші місяці повномасштабного вторгнення у 2022 р.
- Водночас притік коштів в сектор йшов від споживачів, відповідно, найбільші продажі мали найбільші видавництва, представлені найбільшою кількістю назв у книжкових мережах.
- У ситуації, коли споживач вирішував, який товар чи послугу обрати, значний відсоток коштів був використаний на підтримку видавництв держави-агресора, які на той час мали вільний доступ до українського ринку. У 2022 р. було ухвалено законопроект, який [забороняв імпорт](#) видавничої продукції з Росії, тому наступна ітерація програми книжкових сертифікатів у 2024 р. прибрала цей недолік.
- Політика допомогла Українському Інституту Книги, підвідомчій до МКІП інституції, наблизитися до виконання деяких цілей його стратегії: наблизила книжку до читача, підвищила інтерес українців до вітчизняної книжкової продукції, отже опосередковано вплинула на промоцію читання; збільшила накладу і продажі книжок.
- Програма «єПідтримка», реалізована у 2021-22 рр., не враховувала бачення УІК, проте в її наступній ітерації у 2024 р. вона відповідала його стратегічним цілям. Нова програма під назвою «є-Книга» запущена 16 грудня 2024р. і передбачала отримання 18-річними українцями від держави коштів на придбання україномовних книг. Це свідчить про те, що Інститут вибудував міру суб'єктності щодо профільного міністерства і домогся реалізації саме такого формату політики, який відповідав його стратегічним цілям.

Рекомендації

- Дизайнвання політики має включати етап стратегування, а також визначення не лише мети, але і цілей програми. Особливо важливим цей елемент є при дизайнуванні політики подвійного призначення.
- По закінченню реалізації політики має бути проведено її аудит на предмет відповідності цілям і зроблені заміри ефективності, які дозволять провести роботу над помилками. Надто важливо це у контексті політики подвійного призначення, а також при постійній модифікації політики, коли список послуг та продуктів, на які спрямована «єПідтримка», постійно змінюється.
- Програму «єПідтримки» не слід продовжувати, поки заміри ефективності вже реалізованих програм не зроблені. Важливо визначити, які показники ефективності вважати достатніми. Це дозволить зекономити державні кошти.
- Важливо провести аудит більш вузько сфокусованих програм «єПідтримки», як, наприклад, програма УІК книжкових сертифікатів для 18-річних. Якщо заміри ефективності цієї версії «єПідтримки» покажуть вищий рівень її ефективності, тоді доцільно продовжувати цю політику, але з чіткими цілями і більш вузько визначеним колом бенефіціарів.
- Цілі політики не мають суперечити стратегіям державних інституцій, які відповідають за ці політики, як це сталося у процесі реалізації «єПідтримки», коли кошти частково пішли на підтримку російських видавництв – у супереччя стратегії УІК.
- Інституції, відповідальні на підтримку певних секторів економіки, як, наприклад, УІК, мають бути безпосередньо залучені у процес дизайнування, а їхня позиція врахована у процесі реалізації. Політика не має бути «спущена згори», а має бути випрацювана з урахуванням думок усіх стейкхолдерів.
- Українському Інституту Книги слід проаналізувати, чи може інструмент «єПідтримки» бути застосованим у майбутньому, зокрема для корекції структурних проблем ринку книговидавання, як-от слабких позицій нішевих видавців, або навпаки – привілейованої позиції тих найпотужніших видавництв, які отримують державні замовлення на друк підручників.
- Щоб політика мала ефект, вона має бути сталою, тобто повтореною в багатьох ітераціях. Це є особливо важливим на ринку книговидавання, де процес створення книжки займає 1-2 роки.

Фінансується
Європейським Союзом

RES POL'

[Новини проєкту RES-POL](#)

[Facebook RES-POL](#)

Цей звіт створили за фінансової підтримки Європейського Союзу. Його зміст є відповідальністю Громадської спілки "Центр регіональний розвиток" і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.